

EÖRSI ISTVÁN

„Költő vagy, csupa szeretet: / szereted-e a legyeket?” — faggatta önmagát Babits Mihály esztergomi házában, Elő-hegyen, 1932 valamelyik nyári délutánján, fél háromkor. Ez a látszólag tréfás kérdés kultúránk alapvető ellentmondására vet éles fényt. Mennyire alkalmasak az általános tisztelettel övezett erkölcsi parancsok arra, hogy meghatározzák életünket? És mennyire va-

Az utca üres volt, néptelen, a város tökéletes, kegyetlen sötétségbe burkolódott.

Aztán egy Katyusa srappell-lövedéke irtozatos vijjogással végigszaladt az Andrássy úton. Megkezdődött Budapest ostroma.

(Nemrégiben egy katolikus pap [!] Vecsésen szónokolt, és „a magyar hadtörténelem ötvenegy legszebb napjának” merészelte nevezni. Aki tud, bocsásson meg neki, nekem nem megy.)

A jehovista szekta a múlt században Krisztus második eljövételét 1914-re jósolta!

Lehet, hogy azóta egy új emberiség születési kínjait szenvedjük át?

A bűzhödt, nyomorúságos kórházi szobában anyám már tulajdonképpen haldoklott. '86 karácsonya volt. Az arca eltört, halálfejet formázott. — Itt házkutatás volt... — mondta rögeszmésen. — Itt házkutatás volt, a katétert is megnézték... — Föléhajoltam: — Itt nincs házkutatás... Már sehohal nincs házkutatás... Oroszországban egy jó ember vette kezébe a dolgokat. — A szeme felcsillant egy percire, és a jó ember nevét kérdezte. De aztán visszahanyatlott, és szidalmazni kezdett.

Lassan lementem a lépcsőn, kiléptem a sok ragyogó ablakkal villogó kórház kapuján. Ezeket a meredeken keresztbe futó utcákat, első barátságaim és első szerelmem emlékhelyét már sohasem fogom olyannak látni, mint eddig. A rádió a bűvös sárkányról szóló gyereklágert játszotta. Vastag, szemcsés hó kavargott.

Karácsonyi kérdések

gyünk mi magunk alkalmasak arra, hogy életünket a parancsok szerint rendezzük be? Az efféle dilemmák különösképpen karácsonytájt nyugtalanítóak, amikor a karosszékéből végigélvezett bombatámadások, evakuációk, éhhalálok, minden rendű és rangú erőszakoskodások szüneteiben nemcsak aranyzajú papok és pedagógusok, hanem minden hájjal megkent politikusok is szinte uszítanak az univerzális szeretetre (miközben persze szokásos dolgaikat végzik). Elénk rajzolódik a betlehemi jászol és a Csodálatos Újszülött legendája, mely az emberiség összes általam ismert története közül a legérzékletesebben példázza a szeretet tragikumon is diadalmaskodó erejét, másrészt viszont a bőrkönkön érezzük, hogy a megváltás elmaradt, és tudjuk, hogy a legyek nyárra menetrendszerűen visszatérnek. Addig is itt él köztünk a többi féreg, például a fűtőcsövek mentén a kiirthatatlan börtönpoloskák, továbbá a konyhai svábbogarak, hogy egyéb — allegorikus jelentésű — féregről ne is beszéljünk. Mit csináljunk tehát a legyeinkkel? Karinthy, már abban a sötétségben, amelyet Hitler árnyéka vetett földrészünkre, azt a megoldást találta a maga számára, hogy „Inkább egyértek meg a férgek, / mint hogy a férget megegyem”. Nem jutott eszébe, hogy a férget agyon is lehet taposni, de a babitsi kérdést sem tette fel, még tréfás formában sem tartotta elképzelhetőnek, hogy undorának tárgya szeretetre méltó is lehet.

Babits Mihály idézett soraiból karácsonyi kérdéseket szűrök le és ajánlok fel közös gondolkodás céljaira. Kezddhetünk-e valamit az olyan erkölcsi parancsokkal, amelyek tapasztalatainkkal érintkezve elvesztették egyetemleges érvényüket? Értelmezhetjük-e a szeretet parancsát szelektíven? Kimondhatjuk-e például, hogy „Költő vagy, csupa szeretet, / bár nem szereted a legyet”? Fokozható-e tovább, illetéknépp a kérdés: „Költő vagy, csupa szeretet, / ha öldösöl is legyeket”? Elrugaskodva a légszimbólumtól, verselhetünk-e így is: „Költő vagy, csupa szeretet: / Sztálint, Hitlert is szereted”? Vagy aktuálisabban: „Költő vagy, csupa szeretet: / szereted a szkinhedeket”? Láncsak, máris veszélyes terepre jutottunk, mert a legyekkel ellentétben, amelyeket szintén nem szeretünk, a szkinhedeket mi neveltük ki együttesen, és akármilyen érzéseket ébreszthetnek is, nem csapatok agyon.

Mit csináljunk a legyeinkkel?

Mit csináljunk a szkinhedekkel?

Mit csináljunk a szelekcióra kényszerülő szeretettel?

Mit csináljunk önmagunkkal, ha sem féregezők, sem féregeledek nem óhajtunk lenni?

Kiegészíthető-e a szeretet az aljasság gyűlöletével? Ki formálhat jogot arra, hogy meghúzza az aljasságok körét? Hogyan tehetjük jóvá, ha netántán pontatlanul húztuk meg ezt a kört?

Csupa nehezen megválaszolható karácsonyi kérdés.

„Bened a Szeretet / S Igazság híját gyűlölöm” — írta Shelley magyarul az aljasság gyűlöletével. Nem a személy gyűlöletes tehát, hanem a benne felhalmozódott hiány. Felettből jótékony különbségtétel ez. Felhatalmaz bennünket arra, hogy a szeretet parancsának sérelme nélkül belevilágtítsunk a létünket fenyegető gyűlöletes feketeségbe.